

EESTI KIRIKUTE NÕUKOGU

Estonian Council of Churches

Vabariigi Valitsus

03.08.2021 nr 1-10.1/255

**Vaie Vabariigi Valitsuse 30. juuli 2021 korralduse nr 270
„Vabariigi Valitsuse 19. augusti 2020. a korralduse nr 282 „COVID-19 haiguse
leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed ja piirangud” muutmise“
punkti 2 osaliselt kehtetuks tunnistamiseks**

Haldusorgani nimetus, kellele vaie on esitatud:
Vabariigi Valitsus

Vaide esitaja nimetus, postiaadress ja sidevahendite numbrid:
Eesti Kirikute Nõukogu
Postiaadress: Tehnika 115, 10139 Tallinn
Tel nr: 6461028
E-post: ekn@ekn.ee

Vaidlustatava haldusakti sisu:

30. juulil 2021 võttis Vabariigi Valitsus vastu korralduse nr 270 „Vabariigi Valitsuse 19. augusti 2020. a korralduse nr 282 „COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed ja piirangud” muutmise“.

30.07.2021 korralduse punktiga 2 sõnastati 19.08.2020 korralduse punkt 20¹⁴ järgmiselt:

„COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 leviku tõkestamise eesmärgil kohaldatakse alates 9. augustist 2021. a lisaks järgmisi meetmeid ja piiranguid:

/.../

6) sisetingimustes avalikud koosolekud, avalikud üritused, sealhulgas konverentsid, teatrietendused, kontserdid ja kinoseansid, meelelahutusteenuse osutamine ning isikute viibimine ja liikumine avalikel jumalateenistustel ja teistel avalikel usulistel

talitustel on lubatud, kui on tagatud, et osalejate arv kokku ei ole rohkem kui 50 isikut ning täidetakse punktis 8¹ sätestatud nõudeid;

7) välistingimustes piiratud territooriumiga avalikud koosolekud, avalikud üritused, sealhulgas konverentsid, teatrietendused, kontserdid ja kinoseansid, meelelahutusteenuse osutamine ning isikute viibimine ja liikumine avalikel jumalateenistustel ja teistel avalikel usulistel talitustel on lubatud, kui on tagatud, et osalejate arv kokku ei ole rohkem kui 100 isikut;“

30.07.2021 korralduse punktiga 3 sõnastati 19.08.2020 korralduse punktid 20¹⁶-20²⁰, milledest tulenevalt „kui üritustel või tegevustes osaleb siseruumides üle 50 ja väljas üle 100 inimese, siis tuleb tagada kõigi külastajate nakkusohutus ja selle kontroll. See tähendab, et üritustel ja tegevustes saavad osaleda üksnes vaksineerimiskuuri läbinud, COVID-19 haiguse läbi põdenud või negatiivse testitulemusega inimesed. Sisetingimustes võib sel juhul olla kuni 6000 ja välitingimustes kuni 12000 külastajat. Üritusel või tegevuses osalemiseks saab kuni 48 tundi varem teha antigeeni kiirtesti või kuni 72 tundi varem PCR-testi. Testimise peab läbi viima tervishoiuteenuse osutaja. Üritusel või tegevuses osalemiseks peab testitulemus olema negatiivne. /.../ Korraldaja võib küll endiselt terviseameti juhiseid järgides kiirtesti tegemise võimalust pakkuda, kuid kui ta seda ei tee, peab testitulemusega siseneda sooviv inimene enda testimise tervishoiuteenuse osutaja juures ise korraldama.

Enne ürituse või tegevuse algust peavad kõik vaksineeritud, haiguse läbi põdenud või testi teinud inimesed esitama korraldajale vastava tõendi. Korraldaja peab kontrollima kõigi osalejate tõendeid, nende ehtsust ja kehtivust ning kahtluse korral tuvastama tõendi esitaja isikusamasuse. Kontrollida tuleb kõiki pealtvaatajaid, aga ka näiteks töötajaid, toilustajaid ja esinejaid. Kui inimene oma nakkusohutust ei tõenda, siis ei saa ta üritusel või tegevuses osaleda.“ (väljavõte Vabariigi Valitsuse 30.07.2021 pressiteatest, võtmaks kokku eelpoolnimetatud korralduse p-de 20¹⁶-20²⁰ sisu lihtsamas sõnastuses).

Põhjused, miks vaide esitaja leiab, et haldusakt rikub tema õigusi:

Eesti Kirikute Nõukogu (EKN) peab esmalt, enne vaide sisulise osani jõudmist, oluliseks rõhutada järgmist:

1) EKN jagab täielikult Vabariigi Valitsuse muret COVID-19 viiruse leviku taaskordse laienemise üle ning suhtub mõistvalt Vabariigi Valitsuse püüdlustesse rakendada meetmeid, mis tagaksid viiruse leviku pidurdumise. Olles 2002. aastal alla kirjutatud ühishuvide protokollil alusel Vabariigi Valitsuse koostööpartner, väljendame kõigiti omapoolset valmisolekut tegutseda koostöös valitsusega, aitamaks kaasa koroonapandeemia lõppemisele Eestis. EKNi liikmeskirikute koguduste jumalateenistustel ja palvustel palvetatakse igapäevaselt ka Eesti riigi, Riigikogu ja Valitsuse liikmete ning nende tegevuse eest.

2) EKN ja EKNi liikmeskirikud tunnetavad täit vastutust, et kõik koguduste liikmed ja teised avalikel jumalateenistustel osalejad tunneksid endid jumalateenistustel osaledes turvaliselt ja kaitstuna koroonaviiruse levimise eest. Liikmeskirikute ja koguduste poolt rakendatavad abinõud peavad jätkuvalt andma kõigile jumalateenistusel osalejatele kindlustunde, et kogudused teevad kõik vajaliku, hoidmaks ära COVID-19 viiruse levikut pühakodades.

3) EKN ja EKNi liikmeskirikud on alates vaksineerimisprotsessi algusest väljendanud (sh nt kohtumistel nii peaministriga kui siseministriga) selget huvi

vaktsineerimisprotsessi edenemise suhtes, pidades oluliseks riigipoolseid samme ka vaimulike ja kirikutöötajate vaktsineerimise edendamiseks.

4) Märgive ühtlasi, et EKN allkirjastas 17.06.2021 koos sotsiaalkaitseministri, tervise- ja tööministri, haridus- ja teadusministri ja siseministriga ning Eesti Haigekassa, Eesti Haiglaste Liidu, Eesti Arstide Liidu, Eesti Õdede Liidu, Eesti Tervishoiutöötajate Kutseliidu, Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni ja Eesti Linnade ja Valdade Liiduga ühisavalduse (vt <https://www.sm.ee/et/uudised/uhisavaldus-koroonaviiruse-ohvrite-malestamiseks>), milles on ka järgmine lõik:

„Rõõmustame üheskoos, kuna koroonaviirus on raugemas – selles on keskne osa vaktsineerimisel. Kutsume kõiki inimesi saama kaitsesüstid esimesel võimalusel. See hoiab igäihe tervist ning taastab kiiresti riigi tavapärase, kuid kindlasti palju erksama ja tundlikuma südamerütmi.“

Peame aga paraku tõdema, et 30. juulil 2021 vastu võetud korralduse sätted rikuvad Eesti Kirikute Nõukogu, sellesse kuuluvate liikmeskirikute, nende koguduste ja koguduseliikmete õigusi (EKN esindab antud juhul liikmeskirikuid nende huvide kaitsel; EKNi liikmeteks on kümme suuremat kirikut ja koguduste liitu, kokku ca 400 tuhande liikmega), kuivõrd haldusakti vastuvõtmisel on jäetud arvestamata Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) §-st 40 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artiklist 9 tuleneva usuvabaduse põhimõtetega ja usuvabaduse tagamise kohustustega.

1. Avalike jumalateenistuste ja avalike usuliste talituste korraldamist ei saa põhiõiguste mõttes taandada pelgalt kogunemisvabaduse realiseerimisele. Usuvabaduse sisu ja olemus on ühelt poolt märksa laiem ja teiselt poolt spetsiifilisem. Kui see nii ei oleks, siis võiks tõstatada küsimuse, millistel põhjustel PS § 40 ja EIÕK art 9 on üleüldse eraldi formuleeritud. Sellest, et usuvabadust puudutavale ei ole valitsuse korralduse vastuvõtmisel tähelepanu pööratud, annab paraku tunnistust ka korralduse normatiivsele osale järgneva tekstiosa lõpust seitsmendas lõigus olev lause

„Samuti on hinnatud, et kõnealused piirangud ja meetmed oleksid õiglased ja proportsionaalsed erinevate põhiõiguste ja -vabaduste koostoimes (nt põhiseaduse §-d 12, 16, 19, 28, 31, 34, 37, 47).“ Olgugi sellest lausest nähtuv, et see ei ole ammendav loetelu, on siiski tähelepanuväärne, et PS § 40 selles loetelus puudub ning usuvabaduse põhimõtet ei ole peetud oluliseks arvestada.

2. Alates 9. augustist 2021 on avalike jumalateenistuste ja avalike usuliste talituse korraldamiseks sisuliselt vaid alternatiivi – a) siseruumides 50 (välitingimustes 100) osalejaga; b) suurema arvu osalejatega kui nimetatud punktis a, kuid rakendades nendest igäihe suhtes kas vaktsineeritust, COVID-19 viiruse läbipõdemist või negatiivset testitulemust kinnitavate tõendite kontrolli. Need alternatiivid seavad väga paljudes kogudustes (kindlasti on ka neid kogudusi, kus ei pruugi avalikule jumalateenistusele üle 50 inimese pühapäeviti koguneda) ohtu usuvabaduse reaalse tagamise. Usuvabaduse oluliseks koosseisuliseks tunnuseks on PS § 40 mõttes õigus koguneda ning osaleda jumalateenistusel või usulisel talitusel. Suuremates linnades soovib pühapäeviti või laupäeviti osaleda jumalateenistustel sadu inimesi. Nii ei oleks lahenduseks ka see, et valitsuse poolt kehtestatud piirarvuga sunnitakse kogudusi pidama 6-7 jumalateenistust ühel päeval – see ei ole võimalik ei ajaliselt ega vaimulike arvust tulenevalt.

3. Usuvabaduse (aga ka isikuandmete kaitse) seisukohalt oleks täiesti välistatud aga see, et jumalateenistustele hakkab pääsema tervisetõendeid esitades. Mitte asjata ei ole PS §-s 40 ja inimõiguslastes õigusaktides usuvabadus nimetatud koos mõtte- ja südametunnistuse vabadusega. Õigus osaleda jumalateenistusel soovi korral anonüümselt on põhiõigus, millega isikuandmete kontroll (isegi kui neid andmeid tehniliselt ei talletata) oleks ilmselges vastuolus. Kui nt kultuuriasutuste puhul (kus tänapäeval on väga suurel hulgal juhtudest niikuinii ostetud isikustatud piletid etendusele, kontserdile või kinoseansile) on personali hulgas professionaalsed piletikontrolörid, siis on mõeldamatu ette kujutada, et kogudustes, kus tihtilugu peale vaimuliku teisi palgalisi töötajaid ei olegi, tuleks hakata vaimuliku poolt nimetama koguduseliikmeid ülesannetesse, kus tuleb hakata kontrollima teiste koguduseliikmete osavõttu jumalateenistusest.

4. Arusaam, et kogudus võiks hakata inimesi, kes soovivad jumalateenistusele tulla, liigitama erinevate tervisetõendite ja vaksineerituse alusel, on vastuolus sellega, mis on kiriku ja koguduse olemus ja eesmärk. Kogudused on (ja seda on praeguses kriisis tunnustatud ja ära märgitud ka riigi poolt) paikadeks, kust saavad hingelist ja vaimset kindlust, abi ja tuge (ning mitte ainult individuaalsetel kohtumistel vaimulikega, vaid kindlasti ka iganädalastelt jumalateenistustelt) mitte ainult selle koguduse liikmed, vaid kõik, kes seda soovivad. Kui riigipoolsete meetmetega hakatakse piirama ligipääsu jumalateenistustele või tekitatakse inimestes tunne, et kirikusse minnes võidakse hakata kontrollima tema tervisedokumente koos isikusamasusega, võib see tähendada paljude inimeste jaoks ka sellest hingetoest loobumist või eemalejäämist ning seisame peagi ühiskonnana järgnevalt silmitsi uute probleemidega, mis puudutavad inimeste vaimset tervist.

5. Valitsuse korralduses ega seletuskirjas ei ole mingil viisil põhjendatud, millistel kaalutlustel on kehtestatud osalejate piirarvudeks siseruumides 50 ja välistingimustes 100. Leiame, et tegemist on piirarvudega, millede kehtestamisel ei ole järgitud proportsionaalsuse põhimõtet. Olukorras, kus nii siseruumid kui välistingimused on erinevad, ei ole proportsionaalne, kui sama piirarv kehtib nt 15-ruutmeetrise ruumi ning mitmesaja ruutmeetrise põrandapinnaga kirikuhoone suhtes, mis on ruumikas ka kõrgusesse ning mille ventileerimise võimalused on enamasti väga head. Samasuguseid küsitavusi saab esile tuua ka välistingimustes toimuvate ürituste puhul (nt surnuaiapähad kalmistutel või palverännakud, kus on võimalik hoida isikutevahelist distantsi, vs väikestel pindadel toimuvad kogunemised).

6. Selles, kui avalikud jumalateenistused ja avalikud usulised talitused eristataks läbiviimise tingimuste poolest teistest avalikest kogunemistest või üritustest (nt kontsertidest või teatrietendustest), ei oleks PS kontekstis õiguslikku vastuolu ega ebavõrdset kohtlemist. Võrdse kohtlemise põhimõtte järgimine eeldab, et võrdses olukorras olevaid isikuid koheldakse võrdselt ning ebavõrdses olukorras olevaid isikuid ebavõrdselt. Nii nagu eelnevalt märgitud, ei ole avalike jumalateenistuste puhul tegemist pelgalt isikute kogunemisega, vaid olemuslikult on tegemist usuvabaduse realiseerimisega PS § 40 alusel. Need juriidilised isikud, kes on ainuõigustatud korraldama avalikke jumalateenistusi (vastavalt kirikute ja koguduste seadusele), on usulised ühendused, kes on kantud eraldi registrisse. Seega oleks ebavõrdne kohtlemine, kui usulisi ühendusi omavahel ei koheldaks samadel tingimustel, kuid usulistele ühendustele ja teistele juriidilistele isikutele ei pea kehtestama samu tingimusi või piiranguid. Koguduse jumalateenistuse erinevus avalikest üritustest

seisneb ka selles, et koguduses käivad nii nädalasiseselt kui ka pühapäeviti koos 80-90% ulatuses ühed ja samad inimesed. Selliselt on suuresti tegemist kontrollitud kogukonnaga.

7. Kui jõusse jääb nõue, et avalikele jumalateenistustele on võimalik pääseda sel juhul, kui osalejaid oleks üle 50, vaid siis, kui ollakse vaktsineeritud, koroonat läbipõdenud või kui on kehtiv negatiivne koroonatest, siis nendele, kes esimesse kahte kategooriasse ei kuulu (ja kui inimesel ei ole ka võimalik vaktsineerida, kuna see on arsti otsusega tema jaoks vastunäidustatud), võib testide tegemine muutuda oluliseks majanduslikuks küsimuseks. Soovides osaleda jumalateenistustel iganädalaselt või veelgi sagedamini tähendaks see igakordselt uue testi tegemist ning kui see finantsiliselt hakkab muutuma koormavaks, siis toob see kaasa inimese eemalejäämise jumalateenistustest üleüldse. Nii on see vaidlustatud korralduse punkt taaskord näiteks sellest, kuidas võib tekkida otsene takistus inimese jaoks oma põhiseadusliku usuvabaduse realiseerimisel.

8. EKNi poolt kogutud informatsioon Euroopa erinevate riikide kohta, mis on varasemates pöördumistes (teemadel, mis puudutasid avalike jumalateenistuste keelustamist koroonapandeemia ajal) esitatud ka valitsusele ja ministeeriumidele, kinnitab, et avalikke jumalateenistusi on teistes riikides käsitatud teisiti kui teisi avalikke kogunemisi, eeskätt pidades silmas just olulist usuvabaduse tagamise aspekti. Eesti oli pigem erandlik avalike jumalateenistuste täieliku keelustamisega ning ka antud juhul, kui kogudusi soovitakse sundida kontrollima tervisedokumente jumalateenistuste puhul, kus võiks osaleda enam kui 50 inimest, ei ole toodud korralduse seletuskirjas mitte ühtegi näidet riikidest, kus kogudusi sunnitaks selliselt käituma (ning ka EKNil puudub informatsioon selliste lahenduste kohta teistes riikides).

9. Alates 9. augustist kehtestatud nõudeid on praktiliselt võimatu korrektselt täita. Kuivõrd jumalateenistustele ei toimu eelnevat registreerimist, on koguduste jaoks täiesti ennustamatu, kuipalju on inimesi kirikusse jumalateenistusele tulemas. Ka see moment eristab kirikuid kontserdikorraldajatest või etendusasutustest, millede puhul on ette teada, mitu piletit on ostetud ja mitu saab veel müüa. Kui otsustataksegi, et tuleb hakata küsima inimestelt tervisetõendeid, kui neid tuleb jumalateenistusele enam kui 50, siis tõusetub küsimus, kui 50 inimest on juba kirikus, aga pärast seda tuleb veel neid, kes soovivad jumalateenistusel osaleda, kas kõik need juba varem saabunud 50, kes ei pidanud tervisetõendeid näitama, tuleks suunata kirikust välja ning alustada dokumentide kontrolli ka nende suhtes, kuna jumalateenistusest osa võtta soovijaid kokku on üle 50. Sellisel juhul ei ole võimalik tõenäoliselt ka alustada jumalateenistust õigeaegselt. Eelpooltoodud sündmuste käik oleks koguduse jaoks kindlasti mõeldamatu ning taaskord ei ole valitsuse korralduses, kus koguduste töökorraldus on võrdsustatud kultuuri- või meelelahutusasutuste töökorraldusega, arvestatud usuliste ühenduste spetsiifikat.

10. Korralduse vastuvõtmisel ei ole kuulatud ära EKNi arvamust. EKN on koroonapandeemia ajal korduvalt väljendanud oma soovi ja valmisolekut olla kaasatud aruteludesse, mis puudutavad usuliste ühenduste suhtes kehtestatavaid meetmeid ja piiranguid. Mõistes küll ühelt poolt seda, et valitsusel on kohustus ja vastutus teha kiireloomulisi otsuseid, on ometigi tänapäeva tehniliste võimaluste puhul võimalik viia läbi operatiivne kaasamine valitsuse või Siseministeeriumi poolt, leidmaks õiguslikult põhjendatud ja korralduslikult toimivaid lahendusi.

Vaide esitaja nõue:

EKN suhtub loomulikult praegusesse olukorda vastutustundlikult ja konstruktiivselt ning peab õigeks mitte ainult vaidlustada valitsuse poolt tehtud otsuseid, vaid ka pakkuda välja lahendusi, mis meie hinnangul oleksid COVID-19 viiruse leviku piiramise seisukohalt toimivad ning samas usuliste ühenduste suhtes õiguslikult korrektsed ja proportsionaalsed. Seetõttu peame allpool võimalikuks lahenduseks, kui valitsus kaaluks selle reeglistiku taasjõustamist, mis on toimunud isegi suuremate nakatumisnäitajate tingimustes – siseruumi täituvuse protsendipiirangu kehtestamine (suuremad kogudused pidasid siis samal päeval veel teisegi jumalateenistuse, et kõik soovijad saaksid jumalateenistusel osaleda). Samas on oluline, et alternatiivina usulise ühenduse jaoks säiliks ka see nüüd kehtestatud võimalus, mis on oluline väiksematele pühakodadele, et siseruumis toimuval avalikul jumalateenistusel võib osaleda kuni 50 inimest.

Eeltoodust lähtudes **palume:**

1. Tunnistada osaliselt kehtetuks Vabariigi Valitsuse 30. juuli 2021 korralduse nr 270 „Vabariigi Valitsuse 19. augusti 2020. a korralduse nr 282 „COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed ja piirangud” muutmise“ punktiga 2 kehtestatud 19.08.2020 korralduse nr 282 punkti 20¹⁴ alapunktid 6 ja 7, jättes nendest punktidest välja sõnad „isikute viibimine ja liikumine avalikel jumalateenistustel ja teistel avalikel usulistel talitustel“.

2. Kaaluda, kui peetakse siiski vajalikuks ajutisi piiranguid ka avalike jumalateenistuste ja avalike usuliste talituste korraldamisele, 19.08.2020 korralduse punkti 20¹⁴ täiendamist eraldi alapunktiga, mis puudutab avalikke jumalateenistusi ja avalikke usulisi talitusi. Siseruumide osas oleks mõeldav taastada need regulatsioonid, mis kehtisid 2021.a kevadel, kui kohaldati siseruumides toimuvate jumalateenistuste ja usuliste talituste puhul 50% ruumitäituvuse piirangut ja hajutamise nõuet (tollal kehtis ka näomaski kandmise kohustus siseruumides), kusjuures nähes usulisele ühendusele ette valikuvõimaluse, kas kohaldatakse jumalateenistuse või usulise talituse suhtes 50% ruumitäituvuse piirangut või 50 osaleja piirarvu (esimene variant sobiks suurema pühakoja jaoks ja teine variant väiksema pühakoja jaoks). Välistingimustes toimuva avaliku jumalateenistusi või usulise talituse puhul eelistaksime piirarvu puudumist, nähes ette hajutamise nõude jumalateenistuse või usulise talituse toimumise territooriumil; kui siiski peetakse piirarvu vajalikuks, oleks mõeldav, et see, olenevalt ala suuruselt, oleks kas 500 või 1000 inimest.

3. Lahendada vaie esimesel võimalusel (võimalusel Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2021 istungil), tagamaks õigusselgus enne 9. augustit k.a, mil vaidlustatud korralduse sätted usuliste ühenduste suhtes on plaanitud jõustuma.

4. Juhul kui korralduse kiireloomuline muutmise ei ole võimalik ning vajab enne muutmist täiendavat arutelu (sh EKNiga), peatada vaidlustatud sätete kehtivus haldusmenetluse seaduse § 81 alusel kuni korralduse muutmiseni.

EKN kinnitab, et vaieldavas asjas ei ole jõustunud kohtuotsust ega toimu kohtumenetlust.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Peapiiskop emeeritus Andres Põder
Eesti Kirikute Nõukogu president